

Az ideális konyha tervezése

I.

A konyhatervelés története és konyhabútorgyártás Magyarországon

A háztartások többségének egy konyha létrehozása nagy anyagi beruházást jelent, értékét tekintve a lakás fajlagosan legtöbbször kerülő helyisége, gondoljunk bele, mennyibe kerülnek a háztartási készülékek (sütő-, főzőlap, mosogatógép, hűtő stb.), mennyibe kerül egy jó minőségű konyhabútor, és még nem beszéltünk a hozzá kapcsolódó egyéb költségekről mint víz-, villany- esetleg gázszerezés és a burkolás.

Ezért a konyha értékét jogosan egy új autó árával is összehasonlíthatjuk, de hát ki használja a mai rohanó világban ugyanazt az autót 15–20 évig, mert egy átlag magyar konyha élettartama ennyi. Míg egy autó ha mégsem tetszik, nem vált be – „nem ilyen lovat akartam”, bármikor lecserélhető, addig ez egy konyhával nem megvalósítható, már csak azon oknál fogva sem, mert egy – egyedi – mi konyhánkra szabott konyhabútort csináltattunk az asztalossal.

Ezen eszmefuttatás után jogosan gondolhatjuk, hogy nem foglalkozunk eleget a konyhaterveléssel, pedig ezt már elődeink is felismerték. A konyha tervezésével először komolyabban Christine Fredericks 1922-ben foglalkozott az USA-ban. Ő azt az alapvetést vallotta,

hogy a konyha használatát állítsuk a középpontba és köré rendezzük el a bútort. A (v)onalvezetéses mérés egyik módját elvégezte, és ezzel a konyhabútorok helyes és helytelen elrendezését vizsgálta, egymáshoz viszonyítva. Az eredmény egyértelműen kimutatta, hogy a konyhai berendezések, tárgyak elrendezése nagy kihatással van a megteendő útra és ezáltal a szükséges munkaidőre, így egy ideálisan megtervezett konyhában akár 50%-kal rövidebb úton is el lehet végezni ugyanazt a munkafolyamatot.

Európában az 1920-as években Németországban a Bauhaus*** építészeti irányzat alatt kezdtek el foglalkozni komolyabban ezen témával. A modern konyha először Frankfurt városában jött létre, innen is ered a neve, „frankfurti konyha”. Itt a helyi városvezetés egy olyan új munkás lakóövezet létesítését tervezte, ahol minden lakás számára előírta egy olyan helyiség létesítését, amely a lehető legegyszerűbb, legkényelmesebb módon szolgálja a főzést. Az építész Ernst May erre a célra mindössze hat és fél négyzetméternyi helyet biztosított; egyrészt olcsóságra volt kötelezve a tömeges lakásépítés miatt, másrészt arra gondolt, hogy a lehető legkevesebbet kelljen edénytől tűzhelyig, asztaltól mosogatóig közlekednie a háziasszonynak. Margarete Schütte-Lihotzky mai szóval élve „projekt” osztrák belsőépítész ezt a kis teret gazdaságosan és okosan rendezte be. Célszerűen rendezte el a tűzhelyet, a mosogatót, az ablak elé munkapultot, a falakra beépített bútorokat

Frankfurti konyha

telepítve sok fiókkal, rakodásra alkalmas polcokkal. A fűszerektől az evőeszközökön át a szemetesládáig, minden fontos konyhai kelléknek megtervezte a helyét, a konyha közepébe pedig egy forgószeletet tett, hogy ülve lehessen szinte mindent elvégezni. Ez a mustársárgára festett és kék színnel dekorált konyha rekonstruáltan ma a bécsi Iparművészeti Múzeum egyik

Francia kísérlet a konyha szabványosítására, beépített mosogatóval, vízmelegítővel, 1948

Bauhaus

A XX. század első felének legjelentősebb művészeti irányzata, mely Németországból indult ki 1919–1933 között. Walter Gropius volt a vezető személyisége, aki Dessauban 1921-ben alapította meg a bauhaus iskolát. Legjelentősebb magyar származású képviselői Moholy-Nagy László, Molnár Farkas, Breuer Marcell Lajos. Formavilágára az egyszerű geometriai elemek (négyzetek, háromszögek és körök) és alapszínek (vörös, sárga és kék) a jellemzők. Egyes alkotásai még ma is modernnek, újszerűnek hatnak, sőt a jelen kor iparművészei és tervezői is szívesen alkalmazzák stílusjegyeit és formavilágát saját elképzeléseikben.

érdekessége. Adolf Gustav Schneck német építész tervező 1927-ben összeállította azt a listát, amely a különböző lakásfajták (főzőfülkegarzon, nagyvárosi konyha – 1-2 szobás lakás, teljes üzemű konyha – vidéki ház stb.) és a hozzájuk tartozó tárolnivalók darabszámát és méreteit tartalmazta. A konyhák az ötvenes évektől színesebbek lettek és a régi lakkozott, festett faanyagok helyett új anyagok léphettek a színre: műanyag, gumi, üveg, rozsdamentes acél, eloxált alumínium, Corian®, melyek praktikusak és az idők során is változatlanul megtartják szépségüket.

A „frankfurti konyhamodell” a második világháború végét követően Európában és a tengerentúlon belsőépítészeti standardként jelent meg. Végezetül ez a konyha-prototípus lett az ipari országok konyha-design egységesítésének alapja, erre a méretezésre készültek, el az első beépített konyhai készülékek melyek modern utódjai minden mai lakásban megtalálhatók. A második világháborút követően a konyhabútor-tervezés, -gyártás Magyarországon a nagyarányú lakásépítési hullám-

Tisza Bútoripari Vállalat – Nikoletta

ban indult újra. Az 1950–1960-as éveket főleg az asztalosok által kézműipari módszerekkel készített „kredencek” és fiókos asztalok jellemezték a legjobban. Ezek a bútorok többnyire rétegelt lemez (később farost) borítású fenyő keretszerkezettel, festett, mázolt kivitelben készültek. Az 1960-as évek elejének gazdasági fellendülése, és az életszínvonal kétségtelen emelkedése újabb minőségi követelményeket teremtett. Ebben az időszakban több kisebb bútorgyár összevonásával alakult meg 1963-ban a Tisza Bútoripari Vállalat, amely a bútoripari konyhák gyártására szakosodott. Megjelent az új méretezés és modul rendszerek (50–100–150 cm) Néhány név e korszak bútoraiából: Klára, Gina, Kriszta stb. Az 1970 évek közepén jelent meg a Modul 15, az első egységes méretrendszer szerint szerkesztett, elemenként is megvásárolható konyhabútor. Példamutatónak tekinthető a vállalat azon fejlesztése, amikor az egyébként akkor még különálló hűtőszekrény-, tűzhelyelemeket beépítette a konyhablokkjába.

Némi túlzással a Modul 15 az 1970-1980-as évek konyháinak meghatározó bútorja lett. A Modul 15 családdal honosodott meg a dobozszerű (önhordó) kivitel, a műanyag (laminált) bevonatú forgácslapok, a műanyag élzárások, a rejtett kivetőpántok az ajtók nyitására, csukására. Az 1980-as években jelent meg a Modul-Lux család felismerve, hogy világdivattá vált a műanyagok után a természetes anyagokhoz történő visszatérés, a Tisza Bútoripari Vállalat kínálata tovább bővült legalább az elemek frontfelületén fahatású konyha-

bútorokkal, pl. Nikoletta. Az 1970–80-as években még két nagyobb konyhabútorokat gyártó egység volt Magyarországon, a Lágymányosi Faipari Vállalat, mely a házgyári (panel) lakások beépített bútorait gyártotta és tömegével ontotta a szigorú tervezési normáknak megfelelő, de a család igényeit sok esetben figyelmen kívül hagyó kis alapterületű konyhák egyen konyhabútorait, és a Törekvés Általános Faipari Szövetkezet, mely főleg kisszériás konyhabútorok gyártására specializálódott. Erzsébet, Illi, Éva Lux fantázianevű bútoraik mind a korszaknak megfelelő rusztikus stílusban készültek egyedi igények figyelembevételével, és sokszor csak hosszas előjegyzés után voltak beszerezhetőek.

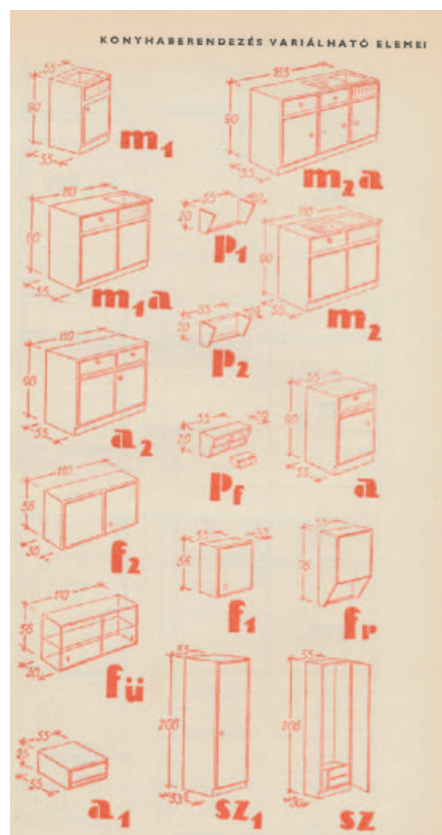
A bútoripari típusú konyhákat magasabb funkcionális és esztétikai színvonalú termékeknek szánták a tervezők. Ebből végül csak az esztétika sikerült inkább, mindkét bútorirányzat sajnos csak a funkcionális minimumok szintjén maradt meg, és nem vette figyelembe a sajátos tárolási követelményeket.

A rendszerváltás kivétel nélkül mindhárom korábbi nagy konyhabútorgyártót elsüllyesztette, mondhatjuk úgy is privatizálták, tulajdonost váltott, átalakult, megszűnt, de azon a lényegen, hogy a magyar konyhabútorgyártás egy korszaka befejeződött, nem változtat.

Macsali Zsolt

(Folytatjuk.)

macsali®
the kitchen of tomorrow

Magyar fejlesztésű konyhabútorcsalád-terv az 1950-es évekből